

Els recursos per discapacitats visuals a la biblioteca pública. El cas de la biblioteca del Vapor Vell (Sants, Barcelona)

Public library services for the visually impaired people. A case study: the Vapor Vell library (Sants, Barcelona)

Alba Martín Moreno

alba.ml.1993@gmail.com

Universitat de Barcelona

M^a del Carmen Moreno García

mcmoreno@ub.edu

Universitat de Barcelona

Resumen

L'article tracta sobre els serveis i recursos de la biblioteca pública per als discapacitats visuals, centrant-se en un estudi de cas concret, com és el de la biblioteca Vapor Vell, situada al barri de Sants a la ciutat de Barcelona. La metodologia utilitzada ha implicat la recollida d'informació a partir de les corresponents fonts bibliogràfiques i estadístiques, així com la procedent del treball de camp efectuat en la mateixa biblioteca. Les dades obtingudes han permès conèixer els recursos existents per als discapacitats visuals, destacant la retolació en Braille, feta ja fa un temps, de bona part del fons musical de la biblioteca i que, desafortunadament, no ha tingut continuïtat.

Palabras clave

Biblioteca pública; Discapacitats visuals; Vapor Vell; Accessibilitat; Retolació en Braille; Tele-lupes; Programes sintetitzadors de veu; Programes magnificadors de pantalla.

Abstract

The article deals with the services and resources of the public library for the visually impaired, focusing on a specific case study: the Vapor Vell Library, located in the

Sants district of Barcelona. The methodology applied has involved the collection of information from corresponding bibliographic and statistical sources, as well as from field work done in the same library. The data obtained has made it possible to know the resources available to the visually impaired, highlighting the Braille lettering, which was done some time ago, of much of the library's music collection. Unfortunately, the Braille lettering has not had continuity.

Keywords

Public library; Visually impaired people; Vapor Vell library; Accessibility; Braille lettering; Electronic magnifiers; Voice synthesizer's programs; Visual magnifying programs.

Recibido: 7/03/2021

Aceptado: 10/05/2021

DOI: <https://dx.doi.org/10.5557/IIMEI12-N22-001019>

Descripción propuesta: Martín Moreno, Alba; Moreno García, María del Carmen 2021. Els recursos per discapacitats visuals a la biblioteca pública. El cas de la biblioteca del Vapor Vell (Sants, Barcelona). *Métodos de Información*, **12**(22), 1-19

1. Introducció

La discapacitat és una qüestió que afecta no solament a les persones individuals, sinó també al conjunt de tota la societat. Hi ha diferents definicions sobre el concepte de discapacitat, igual que s'han utilitzat diversos termes per denominar-lo, complicant encara més la seva definició. En el cas concret de la discapacitat visual aquesta denominació s'utilitza per referir-se a tot el conjunt de deficiències o dificultats relacionades amb la visió, les quals poden ser molt diverses en quant al seu grau i característiques.

Segons les últimes dades disponibles al World Report on Vision (2019) de l'Organització Mundial de la Salut, la població mundial amb algun tipus de dificultat visual arriba fins als 2.200 milions de persones, de les que 1.000 milions tenen deficiències que es podrien tractar o haver evitat. Algunes recents estimacions indiquen que, en relació amb la visió de lluny, uns 188,5 milions de persones tindrien una deficiència visual moderada, 217 milions una

deficiència visual de moderada a greu i 36 milions serien cegues. En el cas de deficiències de la visió de prop arribarien als 826 milions de persones. A l'Estat Espanyol, segons l'última enquesta de dependència realitzada, la població amb discapacitat visual és de 979.200 persones, dels quals 920.900 tenen baixa visió, mentre que la resta, 58.300, són cegues. A Catalunya, la població amb discapacitat visual reconeguda és, segons les últimes dades disponibles, de 34.451 persones, havent-hi més dones (19.036) que homes (15.415); el grup d'edat on hi ha un major nombre de discapacitats visuals és a partir dels 55 i més anys.

Molts dels discapacitats visuals a Espanya estan afiliats a l'ONCE (Organización Nacional de Ciegos Española). Segons les últimes dades d'aquesta organització, el nombre total d'afiliats a Catalunya és de 10.463 persones; a la taula 1 es pot veure la distribució per sexe i per grup d'edats, repetint-se el mateix patró que amb el conjunt total de discapacitats visuals a Catalunya (major nombre de dones en el rang d'edats més grans). És obligat remarcar el pes i importància del valor associatiu i de pertinença a l'ONCE, ja que gairebé un de cada tres discapacitats visuals a Catalunya, és afiliat d'aquesta organització.

Nº afiliats	Homes	Dones
De 0 a 17 anys	296	191
De 18 a 64 anys	2.530	2.186
De 65 i més anys	2.117	3.143
Total	4.943	5.520

Taula 1: Nombre d'afiliats a l'ONCE a Catalunya amb data de juny de 2020 (Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'ONCE)

A Espanya, la llei 51/2003 de *Igualdad de oportunidades, no discriminación y accesibilidad universal de las personas con discapacidad* garanteix els drets a totes les persones sense cap distinció per motiu de discapacitat (Martínez Usero 2007). Segons Casado (1988) l'accessibilitat, en concret, és la condició perquè es doni la igualtat d'oportunitats per als discapacitats. Les biblioteques públiques constitueixen una eina més per la integració i el desenvolupament humà de les persones amb alguna discapacitat. A les directrius pel desenvolupament del servei de biblioteques públiques (2001) de l'IFLA ja es diu que els serveis han

de ser accessibles per tothom. En aquesta mateixa línia, Irvall i Nielsen (2016) assenyalen com a qüestió primordial la necessitat de proporcionar una igualtat d'oportunitats d'accés a les biblioteques per a totes les persones, sigui quina sigui la seva discapacitat, donant tota una sèrie de pautes a seguir. Així doncs, la legislació vigent contempla que la biblioteca pública garanteixi en aquest cas als discapacitats visuals l'accessibilitat als seus equipaments i serveis en igualtat de condicions a la resta de ciutadans, convertint-se en un veritable espai inclusiu (Sánchez Salcedo 2011). De totes maneres el cert és que els discapacitats visuals encara es troben amb moltes dificultats a l'hora de fer servir les biblioteques. Per aconseguir una accessibilitat total no és suficient amb uns pocs retocs a les instal·lacions o als serveis bibliotecaris, sinó que cal un autèntic canvi de mentalitat per a fer realitat una biblioteca per tothom. Una de les poques experiències engegades a Catalunya en aquesta línia és el projecte anomenat *Biblioteques inclusives*, impulsat l'any 2015 des de la xarxa de biblioteques públiques de la Generalitat de Catalunya en coordinació amb les de la província de Barcelona, i que es va focalitzar en quatre grans àrees: arquitectura, serveis, fons documental i formació. Encara que tot sembla indicar que no s'ha pogut aplicar de forma generalitzada. Alcalá i Ollé ja el 2013 van fer una avaluació dels serveis existents per als discapacitats visuals, en aquest cas, a les biblioteques universitàries espanyoles. Treballs d'aquesta mateixa temàtica s'han fet també sobre altres llocs, com per exemple, el de Kinnell i Creaser (2001) sobre els serveis en les biblioteques públiques britàniques, el de Portales (2004) sobre Cuba o el de Piñeros (2008), referit als països d'Amèrica Llatina o el de Ferrante (2013) sobre un estudi de cas concret a la Universitat Nacional de La Plata.

Dins de l'organisme associatiu del món bibliotecari més important a escala internacional com és l'IFLA (International Federation of Library Associations) existeix des del 1983 una secció denominada *Libraries for the Blind Section*, el que dóna fe de l'interès i importància que ha suscitat sempre aquest tema entre els professionals bibliotecaris (Brazier 2007). Entre les diverses publicacions fetes per aquesta secció destaquen les pautes recomanades a la guia per l'ús dels serveis bibliotecaris per part dels usuaris del sistema Braille (Kavanagh, Skold 2005).

2. Objectiu i metodologia

L'objectiu principal que es planteja aquí és analitzar, mitjançant un cas d'estudi concret -la biblioteca del Vapor Vell, al barri de Sants (Barcelona)- com integra una biblioteca pública als usuaris cecs i amb discapacitat visual. Es farà una avaluació de l'estat actual dels serveis i l'adaptació de la biblioteca per aquest col·lectiu d'usuaris, amb l'enumeració dels recursos disponibles i la identificació dels serveis implementats per a ells, així com les possibles mancances i limitacions detectades. Al mateix temps, es proposaran també algunes mesures de millora, si és necessari.

La metodologia emprada ha implicat, per una part, la utilització de mètodes d'investigació documental, per poder cercar i recopilar les fonts d'informació necessàries sobre el tema i, per altra, també s'ha fet servir l'observació directa, amb un treball de camp, que ha subministrat el gruix de dades i informació sobre el cas d'estudi. El treball de camp s'ha configurat tenint en compte el propòsit d'aconseguir l'objectiu plantejat en relació amb els recursos i serveis existents a la biblioteca. Els resultats obtinguts són els que després, seguint un mètode més analític, s'han valorat i discutit. De forma complementària al treball de camp, també s'ha recollit informació del cas d'estudi, mitjançant un qüestionari enviat al director de la Biblioteca del Vapor Vell, via correu electrònic.

3. Els recursos existents per la discapacitat visual

Els discapacitats visuals disposen de tot un conjunt de recursos, ideats o pensats especialment per ells. La Tiflotecnologia (del grec, *tiflos*, que vol dir: cec) precisament és la branca que abasta totes les tècniques, coneixements i recursos encaminats a procurar als cecs i deficients visuals els mitjans oportuns per la correcta utilització de la tecnologia. A Espanya existeix el CIDAT (Centre d'Investigació, Desenvolupament i Aplicació Tiflotècnica) desenvolupat a partir de la Unitat Tiflotècnica creada per l'ONCE el 1985, i que s'encarrega de garantir als usuaris discapacitats visuals un bon nivell de coneixement i utilització de les diferents tecnologies.

De tots els recursos disponibles, es mencionaran solament aquells que fan referència a l'accés a la informació i als serveis bibliotecaris, que són els que interessen aquí. Segons Lorente (2006) els principals mitjans que faciliten l'accés a la informació proporcionada per ordinadors pels discapacitats visuals són: els revisors de pantalla, les línies Braille i síntesi de veu, els magnificadors de pantalla, els lectors de codis de barres i RFID i els dispositius hàptics (realitat virtual). A Serrano (2009) també es pot trobar un catàleg molt més detallat de tots els dispositius d'ajuda que faciliten als discapacitats visuals una major e-accessibilitat als sistemes d'informació i les TIC.

Una de les eines bàsiques més generalitzades són els sintetitzadors de veu, ja que la seva adaptació tecnològica resulta menys costosa. Aquests programes de lectura de pantalla amb veu (com el JAWS, per exemple) s'empren molt, donat que permeten utilitzar el mateix hardware del sistema (targeta de so) per realitzar la conversió de text a veu. Un altre recurs a l'abast dels cecs i discapacitats visuals en les biblioteques és la disponibilitat en suport físic de materials molt diversos, com poden ser llibres en Braille i/o en relleu, llibres sonors, llibres tàctils, llibres-capsa amb objectes, llibres de lectura fàcil, i d'altres (Rayini, 2017). En funció, sobretot, del grau de deficiència visual i de les pròpies habilitats de manipulació de cada afectat és evident que serà més adient la utilització d'un tipus o altre de material. En el cas dels llibres sonors s'ha de destacar avui dia la seva adaptació digital en format DAISY. Els llibres sonors en DAISY no són un simple audiollibre en disc compacte, sinó una eina molt més potent i eficaç (Tank, Frederiksen 2007). L'ONCE espanyola és membre de ple dret de l'anomenat *Consorti DAISY*, des que es va fundar el 1996; aquesta agrupació internacional, constituïda per diferents associacions de cecs, és la responsable de la creació d'aquest nou estàndard internacional de document, el qual és, amb tota seguretat, la tecnologia d'accessibilitat més usada al món (Kerscher, 2001). L'ONCE també va participar en un consorci de socis europeus al projecte EXLIB (Expansion of European Library Systems for the Visually Disadvantaged), un pla d'extensió per garantir els serveis bibliotecaris i d'informació als usuaris discapacitats visuals (Martínez Calvo, 1994; Consorcio, 1996).

4. El cas d'estudi: la Biblioteca pública del Vapor Vell

La Biblioteca del Vapor Vell forma part de la xarxa de Biblioteques de Barcelona i està situada al barri de Sants, al Passatge del Vapor Vell núm. 1 (figura 1). Es va inaugurar el 8 d'octubre del 2000, ocupant una part de l'edifici de l'antiga fàbrica del Vapor Vell, un símbol de l'arquitectura fabril de la ciutat que es va aconseguir recuperar per equipaments pel barri després de nombroses reivindicacions veïnals i que fou declarat l'any 1998 *Bien Cultural de Interés Nacional*¹. La biblioteca comparteix l'edifici amb altres equipaments com una escola; l'accés és a la planta baixa, però la Biblioteca s'ubica a la 3a i 4a planta de l'edifici.

Figura 1: Imatge de la biblioteca ocupant la part esquerra de l'edifici rehabilitat de l'antiga fàbrica del Vapor Vell i la seva localització al barri de Sants de Barcelona (Font: Pàgina Web de la Biblioteca).

Aquesta biblioteca està especialitzada en músiques urbanes, albergant una col·lecció molt singular, amb un fons, també, de maquetes gravades del món musical de la ciutat des de la dècada dels vuitanta del segle passat. Aquest fons especialitzat està compost per uns 20.000 CD de tots els gèneres, encara que la

¹ Segons la Llei 9/1993 de 30 de setembre del Patrimoni Cultural Català de la Generalitat de Catalunya. El títol de *Bien Cultural de Interés Nacional* contemplat a nivell autonòmic en aquesta llei és equivalent al títol de *Bien de Interés Cultural* a nivell estatal.

secció de pop-rock és la que està especialment desenvolupada, dividida en quatre grans grups: música heavy, música punk, música electrònica (incloent-hi rap i hip-hop) i música nacional (tant catalana com espanyola)(figura 2).

Figura 2: Vista parcial del fons de música a la 3a planta de la biblioteca (Foto: Alba Martín).

També té una valuosa col·lecció de més de 500 discs de vinil (des de música heavy, clàssica, o jazz fins música lleugera) i més de 3.500 maquetes auto-editades per diferents grups de l'escena musical de la ciutat. El fons especialitzat en música es completa amb la col·lecció de 1.000 DVD musicals de tots els gèneres (especialment, de pop-rock). L'especialització bibliogràfica de la biblioteca està formada per 1.200 llibres sobre el tema musical, a més de 40 revistes tant nacionals com internacionals. El fons també disposa d'una col·lecció local on es troba documentació en qualsevol format sobre el districte de Sants-Montjuïc, especialment dels barris de Sants, Hostafrancs i la Bordeta, sobre la seva història, entitats, escriptors i artistes.

La biblioteca compta amb una àrea infantil, dirigida als nens i joves fins als tretze anys. També té una sala d'estudi, un espai multimèdia i un punt automatitzat o quiosc de l'Ajuntament de Barcelona de tràmits i serveis. A la 3a planta és on es troba l'Àrea de Música, l'Àrea Infantil, els Diaris i Revistes, i el taulell del Préstec. I en la 4a planta es troba l'Àrea General, l'Àrea de Referència, el Servei d'Informació i l'Àrea de Novel·les Literatura.

Comparant les últimes dades disponibles d'ús de la biblioteca, destaca, sobretot, l'augment progressiu que s'ha produït en el nombre de visites: 343.548 a l'any 2017 fins als 355.244 al 2019 (taula 2). El nombre d'usuaris

inscrits també ha augmentat, malgrat que el d'usuaris actius, que és molt menor, es manté força estable. El nombre de préstecs ha disminuït clarament, alhora que ha augmentat l'ús del servei de Wi-Fi.

BIBLIOTECA DEL VAPOR VELL	2017	2018	2019
Espai disponible (superf. en m²)	2.000	2.000	2.000
Personal	15	15	13
Punts de lectura	293	299	299
Ordinadors d'ús públic	24	24	24
Usuaris inscrits	51.887	52.107	53.802
Visites	343.548	348.327	355.244
Préstecs	159.783	153.356	149.951
Usuaris actius	14.387	14.582	14.680
Usos del servei de préstec	49.253	47.449	47.483
Usos del servei d'Internet	33.402	30.428	28.486
Usos del servei de Wi-Fi	41.615	44.807	46.887

Taula 2: Dades estadístiques de la Biblioteca del Vapor Vell (2017-2019)

(Font: <http://ajuntament.barcelona.cat/biblioteques/bibvaporvell/es/canal/fons>)

La informació obtinguda a partir de les fonts bibliogràfiques i estadístiques disponibles s'ha complementat amb les dades aportades pel treball de camp efectuat a la mateixa biblioteca. Es va enviar un també un qüestionari al Sr. Julián Figueres Pérez, director de la Biblioteca, per conèixer de primera mà els recursos i serveis disponibles pels discapacitats visuals. La seva ràpida resposta va permetre obtenir una primera radiografia de la situació de la biblioteca, encara que fos insuficient. En concret, va enumerar com a recursos i serveis disponibles els següents: adaptació dels equipaments (taules i cadires, etc.), suport en la cerca bibliogràfica, tele-lupa, fotocopiadores amb capacitats de formats grans, accessibilitat de la pàgina web i accés al catàleg en línia.

Segons consta a la pàgina web de Biblioteques de Barcelona, dins l'apartat d'Accessibilitat, únicament algunes biblioteques disposen de serveis per a persones amb discapacitat visual. Allà es recull que totes les biblioteques

disposen, això sí, de lupes de mà i de taula i s'indica que precisament a la Biblioteca Vapor Vell, junt amb la de Bon Pastor, s'ha iniciat una experiència pilot amb la retolació en Braille de la col·lecció de música. Pel que fa als programaris lectors de pantalla JAWS i NVDA al llistat de biblioteques que disposen d'un ordinador amb aquests programes, no apareix en cap cas la biblioteca del Vapor Vell. Això contrasta totalment amb la informació trobada a la pàgina de la Biblioteca Virtual de la Diputació de Barcelona, on es diu que la Biblioteca del Vapor Vell no ofereix llibres en Braille, però sí que ofereix programari JAWS i NVDA, a més de disposar de tele lupes, escàners, i lupes manuals i electròniques. Aquestes informacions un xic confuses i, en alguns casos, contradictòries, són les que s'han hagut de comprovar directament amb l'observació directa i les consultes amb el personal de la biblioteca.

La biblioteca està situada en un lloc, on es pot arribar fàcilment a peu i amb transport públic. Als voltants hi ha aparcaments suficients per als usuaris (al carrer i a pàrquings públics) i un d'específic per a bicicletes en el mateix edifici. No n'hi ha barreres arquitectòniques entre el carrer i l'entrada a la biblioteca, malgrat que dins de la mateixa sí que trobem ja alguns obstacles. La biblioteca realment es troba a la 3a i 4a planta, i per això per accedir-hi s'ha de pujar, sigui per les escales o pels ascensors (hi ha dos). Ni a les escales (figura 3), ni a l'interior de tota la biblioteca existeix cap línia tàctil o guia al terra que pugui servir d'ajuda per l'orientació i ubicació dels discapacitats visuals.

Figura 3: Vista d'un tram de l'escala (Foto: Alba Martín)

Als ascensors sí que s'ha trobat que la indicació dels botons exteriors de les diferents plantes o pisos estan retolades en Braille (figures 4 i 5), però no a l'interior d'aquests, encara que els botons de dins tenen marcats els números en relleu (figura 6).

Figures 4 i 5: Polsadors exteriors de l'ascensor retolats en Braille a la 3a i 4a planta (Fotos: Alba Martín).

Figura 6: Detall dels botons interiors dels ascensors en relleu (Foto: Alba Martín).

Les consultes fetes amb el personal bibliotecari han corroborat l'existència d'una part del fons de música (CDs, sobretot) que està retolada també en Braille (figura 7), encara que aquesta experiència en col·laboració amb

PONCE es va portar a terme ja fa uns quants anys, no tenint continuïtat avui dia. Així tan sols està retolat el fons més antic, amb una etiqueta transparent en Braille enganxada (indicant autor i títol).

Figura 7: Detall de la retolació en Braille d'un CD del fons (Foto: Alba Martín).

La biblioteca també disposa d'audiollibres i llibres de lletra gran, malgrat que no s'ha pogut determinar amb exactitud el nombre d'aquests; els llibres de lletra gran estan retolats amb uns pictogrames especials acompanyant la signatura (figura 8).

Figura 8: Vista parcial de la prestatgeria on es troben els audiollibres (Foto: Alba Martín).

Sobre la disponibilitat de tele lupes i lupes manuals i/o electròniques, la resposta de la bibliotecària parlava d'una lupa de taula i dues o tres de manuals; també va confirmar la disponibilitat en un ordinador, del programari JAWS (Job Acces with Speech). No tenia constància, en canvi, de què hi hagués algun programari magnificador de pantalla com el NVDA (Non Visual Desktop Access). Com a serveis especials va citar la possibilitat del servei de préstec a domicili i del servei de lectura efectuat per voluntaris, encara que va advertir que feia molt de temps que no el demanava cap discapacitat cec o visual.

5. Discussió

L'accessibilitat de la biblioteca, malgrat la seva bona ubicació al barri, és un dels aspectes que presenta mancances ben evidents. La Biblioteca està molt pobrament identificada, no ja pels discapacitats visuals, sinó per tots els possibles usuaris, perquè no es distingeix prou ni el seu nom a la façana de l'edifici; això caldria corregir-ho, ja que és molt important que aquesta identificació exterior sigui clara i vistosa, incloent-hi la paraula biblioteca i el seu nom (Viladrich, 2012). Tal com es recomana també a les pautes de l'IFLA (2013), la senyalització ha de ser clara, amb cartells grans o de suficient mida pels discapacitats visuals, així com molt útil la instal·lació d'una línia tàctil de color (preferentment, groc) per donar més visibilitat a la secció on s'ubiqui el fons adaptat i els faciliti, al mateix temps, el seu accés. Un punt positiu és que l'accés a l'edifici es realitza a cota zero, però l'accessibilitat a l'edifici milloraria substancialment si les portes de vidre de l'entrada fossin automàtiques, en lloc de les portes practicables que hi ha; s'ha de cuidar, en especial, el temps d'obertura i de tancament d'aquestes, amb un sistema de protecció que impedeixi l'atrapament o col·lisió per als usuaris. Per altra part, és estimable que hi hagi retolació en Braille dels pulsadors exteriors dels ascensors en cadascuna de les plantes de la biblioteca, però això sembla que serveix de molt poc i no té massa sentit, si després resulta que els de l'interior, en canvi, no ho estan.

D'altres propostes de millora passen per oferir materials informatius de la biblioteca també en format adaptat (Braille), ja que no n'hi ha; l'ampliació i enriquiment del fons existent d'audiollibres i de llibres de lletra gran; la disponibilitat d'un major nombre d'eines (tele lupes o lupes electròniques i

algun programa magnificador de pantalla com NVDA o MAGIC), així com la continuació del projecte de retolació en Braille del fons musical de CDs sencer. A la taula 3 precisament es pot veure els aspectes d'accessibilitat que caldria millorar o implementar.

	SÍ	NO
Polsadors dels ascensors en Braille	✓	
Telelupes i progr. magnificador	✓	
Audiollibres i llibres en lletra gran	✓	
Fons de música adaptat	✓	
Senyalització interior	✓	
Senyalització exterior		✓
Línia tàctil al terra		✓
Doble barana a les escales		✓
Portes automàtiques		✓
Maquetes dels plànols de la biblioteca		✓
Material informatiu en Braille		✓

Taula 3: Disponibilitat de serveis o mesures d'accessibilitat pels discapacitats visuals a la biblioteca del Vapor Vell. En color vermell són els que caldria introduir o implementar, mentre que els de color taronja són els que requereixen una ampliació o millora (Font: elaboració pròpia).

En relació amb aquestes propostes seria imprescindible, sens dubte, per portar-les a terme, no solament assignar una part del pressupost per l'adquisició de fons adaptat, sinó també establir, sobretot, unes línies de col·laboració efectiva i duradora en el temps amb l'ONCE. Es coneixen diferents casos ja de bones pràctiques en aquest sentit, com és, per exemple, la col·laboració establerta amb les biblioteques municipals de Cartagena (Mercader, Nieto 2008). En concret, l'experiència pilot que ja es va fer al Vapor Vell amb l'ONCE per la retolació en Braille del fons musical, hauria de tenir continuïtat, establint una relació de col·laboració amb ella de forma permanent. Això permetria, també, per exemple, la possibilitat que el personal bibliotecari pugui rebre cursos de formació especialitzats sobre els discapacitats visuals o també oferir altres cursos de formació sobre la biblioteca als usuaris cecs o discapacitats o l'organització de diferents activitats

dirigides, tal com ja s'ha fet amb força èxit, per exemple, a la Biblioteca Regional de Múrcia (Gallo León, García Sáenz 2004) per als nens cecs o amb deficiències visuals.

Val a dir que l'ajuda i serveis que presta l'ONCE cobreix moltes de les necessitats d'informació i d'accés a la lectura per la gran majoria dels cecs de naixement i d'altres discapacitats visuals, els quals, per aquest motiu, segurament, no fan un ús habitual o tan freqüent de la biblioteca pública, disposant molts d'ells d'ordinadors personals, perfectament adaptats per la seva discapacitat. En aquest sentit, tal com ja assenyalava Martínez Calvo (2003) seria fonamental aconseguir una convergència entre el sistema bibliotecari públic i el de l'ONCE, afavorint la implantació d'un model integrador i cooperatiu, que vagi més enllà de simples col·laboracions puntuals. N'hi ha també d'altres exemples desenvolupats a altres països, com el Canadà, on es va implementar el programa *Visunet*, un model innovador i cooperatiu de serveis bibliotecaris per a persones cegues i discapacitats visuals a les seves biblioteques públiques (Griebel, 2000).

6. Conclusions

L'anàlisi efectuada ha permès determinar que encara queda molt per fer per poder considerar la Biblioteca del Vapor Vell com una biblioteca totalment inclusiva i adaptada pels discapacitats visuals. La biblioteca està ubicada a un lloc de fàcil accés, però pels cecs i discapacitats visuals resulta bastant complicat, perquè la biblioteca es troba en els pisos superiors, i els ascensors existents no estan del tot preparats, ja que manca la senyalització interior en Braille. A l'inici i final de les escales no n'hi ha cap franja de paviment de diferent color i textura per facilitar la seva localització i únicament hi ha un passamà a la paret, quan seria convenient que hi hagués dos a diferents altures. A l'interior de la biblioteca els espais practicables són amplis per una bona circulació, però manca també una guia tàctil al terra i les parets. La senyalització i retolació, tant interior com exterior, no presenta cap adaptació especial per als discapacitats visuals (a excepció dels polsadors exteriors dels ascensors).

En relació amb el fons, la biblioteca no té llibres en Braille, però sí que disposa d'una part de fons documental adaptat (audiollibres i llibres de lletra gran); malgrat que és reduït està ben identificat, perquè siguin fàcilment localitzables. També disposa d'una part del fons de música, en format CD, adaptat, amb la retolació en Braille, gràcies a la col·laboració proporcionada per l'ONCE ja fa un temps. Pel que fa als serveis, la biblioteca solament disposa com eines que faciliten l'accés a la informació d'una lupa de sobretaula, dues o tres manuals i el programari JAWS instal·lat en un únic ordinador. Hi ha disponible un servei adaptat per garantir l'accessibilitat als discapacitats, inclosos els visuals, de préstec i de lectura a domicili, tot i que està infrautilitzat.

Per tant, la situació és francament millorable. És cert que la singularitat de l'edifici del Vapor Vell imposa unes condicions estructurals que no afavoreixen precisament un acondicionament fàcil i òptim de la biblioteca per als discapacitats visuals, però això no ha de ser un obstacle impossible de salvar. La biblioteca pública mai ha de perdre la seva màxima i primera aspiració: la de ser pública i, per tant, accessible per tothom, malgrat que això impliqui més dificultats i esforços.

7. Bibliografia

- ALCALÁ, M. y OLLÉ, C. 2013-14. *Serveis per a persones amb discapacitat visual a les biblioteques universitàries espanyoles*. Barcelona: Facultat de Biblioteconomia i Documentació (UB). [Consulta: 14 desembre 2020]. Disponible en: <http://hdl.handle.net/2445/49368>
- BOURNE, R. R.A. et al. 2017. Magnitude, temporal trends, and projections of the global prevalence of blindness and distance and near vision impairment: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet Glob Health*, 5(9), e888–97. ISSN 2214-109X. doi: 10.1016/S2214-109X(17)30293-0
- BRAZIER, H. 2007. The Role and Activities of the IFLA Libraries for the Blind Section. *Library Trends*, 55(4), 864-878. ISSN 0024-2594
- CARBONELL, A., MATAMOROS, E. y PEIX, S. 2019. L'accessibilitat a les biblioteques públiques: diversitat i inclusió social [en línia]. *Item*, 67, 103-117. [Consulta: 14 desembre 2020]. Disponible en: <https://www.raco.cat/index.php/Item/article/view/362839>. ISSN 1699-521
- CASADO, D. 1988. Acceso de las personas con discapacidades y de la discapacidad a las bibliotecas. En: *Discapacidad y bibliotecas*. Madrid: Ministerio de Cultura, p.15-22.

- Consortio EXLIB 1996. *Proyecto EXLIB: Los discapacitados visuales y el acceso a la información*. Madrid: Organización Nacional de Ciegos Españoles (ONCE).
- Evolució de les dades 2017-2019. Biblioteca Vapor Vell* [en línia]. Barcelona: Diputació de Barcelona. Gerència de Serveis. [Consulta: 20 novembre 2020]. Disponible en: http://media.diba.cat/bibliodocs/FPT_BIB_Barcelona_Biblioteca_Vapor_Vell.pdf
- FERRANTE, M. 2013. *Bibliotecas accesibles para personas con discapacidad visual: Un estudio de caso en la Universidad Nacional de La Plata* [en línia]. Tesis de grado. Universidad Nacional de La Plata: Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación. [Consulta: 25 novembre 2020]. Disponible en: <http://www.memoria.fahce.unlp.edu.ar/tesis/te.820/te.820.pdf>
- GALLO LEÓN, J. P. y GARCÍA SÁENZ DE TEJADA, C. 2004. Bibliotecas y personas discapacitadas: la experiencia de la Biblioteca Regional de Murcia. *Boletín de la Anabad*, **54**(1-2), 101-113. ISSN 0210-4164
- GRIEBEL, R. 2000. Partnering Services between Public Libraries and Library Services for the Blind: A Canadian Experience. [en línia].]En: *IFLA Council and General Conference: Conference Proceedings (66th, Jerusalem, Israel, August 13-18, 2000)*, 7 p. [Consulta: 25 novembre 2020]. Disponible en: <http://archive.ifla.org/IV/ifla66/papers/025-158e.htm>
- IRVALL, B. y NIELSEN, G. S. 2016. *Accés a biblioteques per a persones amb discapacitat: pautes*. Traducció al català de: Access to libraries for persons with disabilities: checklist (IFLA professional reports; 89). Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. ISBN 9788439394785 [Consulta: 13/03/2021]. Disponible en: https://biblioteques.gencat.cat/web/.content/tematic/professionals/bibinclu-sives/documents/IFLA_Acces-a-biblioteques-per-a-persones-amb-discapacitat-Pautes.pdf
- KAVANAGH, R. y SKOLD, B. C. (eds.) 2005. *Libraries for the Blind in the Information Age: Guidelines for Development*. IFLA Professional Reports, No. 86, 87 p. [Consulta:]. Disponible en: <http://archive.ifla.org/VII/s31/pub/Profrep86.pdf>
- KERSCHER, G. 2001. Daisy Consortium: information technology for the world's blind and print-disabled population – past, present, and into the future. *Library Hi Tech*, **19**(1), 11-14. ISSN 0737-8831. doi: [10.1108/07378830110384520](https://doi.org/10.1108/07378830110384520)
- KINNELL, M.; CREASER, C. 2001. A new outlook: Services to visually impaired people in UK public libraries. *Journal of Librarianship and Information Science*, **33**(1), 5-14. ISSN [0961-0006](https://doi.org/10.1080/0961-0006)
- LORENTE BARAJAS, J. L. 2006. Recursos tecnológicos y acceso a la información para usuarios con discapacidad visual. *Revista General de Información y Documentación*, **16**(1), 105-127. ISSN 1132-1873
- MARTÍNEZ CALVO, F. J. 1994. El Proyecto EXLIB: extensión de los sistemas bibliotecarios europeos a los discapacitados visuales. *Integración: Revista sobre Ceguera y Deficiencia Visual*, **16**, 17-23. ISSN 0214-1892

- MARTÍNEZ CALVO, F. J. 2003. La biblioteca pública y los lectores con discapacidad visual: una reflexión sobre el caso español. *Integración: Revista sobre Ceguera y Deficiencia Visual*, 41, 15-21. ISSN 0214-1892
- MARTÍNEZ USERO, J. A. 2007. La accesibilidad a la información en las bibliotecas públicas : directrices para garantizar la integración. *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, 18 (juny). ISSN 1575-5886
- MERCADER, M^a. J. y NIETO, M^a. A. 2008. Discapacitados visuales en bibliotecas públicas. Convenio de colaboración entre la ONCE y el Ayuntamiento de Cartagena. [en línea]. En: *IV Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas. La Biblioteca accesible*. Comunicaciones. Madrid: Ministerio de Cultura, Subdirección General de Información y Publicaciones, p. 381-392. [Consulta: 26 noviembre 2020]. Disponible en: https://sid.usal.es/idocs/F8/FDO23689/discapacitados_visuales_BP.pdf
- PEIX, S. 2018. Bibliotecas inclusivas: arquitectura, servicios, fondo documental y formación se fusionan en un proyecto de accesibilidad en las bibliotecas de Cataluña. [en línea]. En: *84th World Library and Information Congress: Transform libraries, transform societies*. Kuala Lumpur: IFLA. [Consulta: 15 diciembre 2020]. Disponible en: <http://library.ifla.org/2263/1/127-peix-cruz-es.pdf>
- PIÑEROS, I. 2008. *El acceso a la información de las personas con discapacidad visual : un modelo de servicio para bibliotecas públicas*. Buenos Aires: Alfagrama, 206 p. ISBN 978-987-1305-39-1
- PORTALES, I. 2004. Apuntes sobre la evolución histórica de las bibliotecas para personas con discapacidad visual en Cuba. [en línea]. *Acimed*, 12(4). [Consulta: 25 noviembre 2020]. Disponible en: http://scielo.sld.cu/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1024-94352004000400006&lng=es&nrm=iso. ISSN 1024-9435
- RAYINI, J. 2017. Library and information services to the visually impaired. [en línea]. *Library Philosophy & Practice*, 1510 (e-journal). ISSN 1522-0222. [Consulta: 25 noviembre 2020]. Disponible en: <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/1510>
- SÁNCHEZ SALCEDO, A. M^a. (coord.). 2011. *Bibliotecas accesibles para todos: Pautas para acercar las bibliotecas a las personas con discapacidad y a las personas mayores* [en línea]. Madrid: IMSERSO. [Consulta: 23 noviembre 2020]. Disponible en: <https://www.imserso.es/InterPresent1/groups/imserso/documents/binario/33010bibiotacc2011.pdf>
- SEGUÍ, R. y VALL, A. 2012. Biblioteca pública y discapacidad: recursos y servicios para todos [en línea]. En: *VIII Jornadas Científicas Internacionales de Investigación sobre Discapacidad*. Salamanca, 14 y 15 de marzo de 2012. [Consulta: 15 diciembre 2020]. Disponible en: <http://hdl.handle.net/2445/28912>

- SERRANO MASCARAQUE, E. 2009. La e-accesibilidad y la discapacidad visual en España. *Revista General de Información y Documentación*, 19, 189-219. ISSN 1132-1873
- TANK, E. y FREDERIKSEN, C. 2007. The DAISY Standard: Entering the Global Virtual Library. *Library Trends*, 55(4), 932-949. ISSN 0024-2594. doi: [10.1353/lib.2007.0034](https://doi.org/10.1353/lib.2007.0034)
- VILADRICH, M^a. A. 2012. *Biblioteques públiques. Senyalització i imatge gràfica* [en línia]. Barcelona: Gerència de Serveis de Biblioteques. Àrea de Coneixement i Noves Tecnologies de la Diputació de Barcelona. [Consulta: 15 desembre 2020]. Disponible en: <https://www1.diba.cat/uliep/pdf/50629.pdf>
- World Health Organization 2019. *World Report on Vision* [en línia]. Geneva: World Health Organization. [Consulta: 23 novembre 2020]. Disponible en: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/328717/9789241516570-eng.pdf>